

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-169-178>

УДК 355.01:342.713

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0357-7457>

Тетяна Коленіченко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
НУ «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «РЕІНТЕГРАЦІЯ» В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано наукові дослідження вчених, які займалися вивченням проблеми реінтеграції ветеранів, і виявлено, що в науковій літературі ведеться дискусія щодо змістовного наповнення поняття «реінтеграція». Наголошено, що збільшення кількості ветеранів призводить до появи проблем, які лежать у площині соціальної роботи як науки, і пов'язані з реінтеграцію ветеранів у суспільство після повернення із зони бойових дій. Доведено, що основні проблеми, які пов'язані з реінтеграцією, учені розглядають через призму конфліктів, які виникають у процесі комунікації ветерана з його найближчим оточенням; що вагомими чинниками, які визначають процес реінтеграції ветеранів є найближче соціальне оточення ветеранів і готовність громади до прийняття ветеранів, створюючи їм умови для успішної їх реінтеграції; важливу роль громади в процесі реінтеграції ветеранів та акцентована увага на неготовності більшості громад до повернення ветеранів і відсутності будь-якої підтримки ветеранів зі сторони громади.

Поставлена нами мета статті полягає в концептуалізації підходів до поняття «реінтеграція» та виявленні особливостей реінтеграції ветеранів в умовах збройного конфлікту в Україні. Досягнення поставленої мети можливе за допомогою використання теоретичних методів дослідження: аналіз та узагальнення вітчизняної та зарубіжної наукової літератури про визначення поняття «реінтеграція» з елементами індукції і дедукції для характеристики стану розробленості дослідження та концептуалізації поняття «реінтеграція»; аналіз і синтез – для визначення вихідних положень статті. Узагальнення поглядів науковців щодо змістовного наповнення поняття «реінтеграція» дало нам підстави для виявлення особливостей реінтеграції ветеранів в умовах збройного конфлікту в Україні.

Ключові слова: реінтеграція, концептуалізація, поняття, наукові підходи, збройний конфлікт, гібридна війна.

© Тетяна Коленіченко, 2022

Вступ. В умовах збройного конфлікту в Україні своєї актуальності набуває поняття «реінтеграція» та «гібридна війна», які використовуються для позначення процесу повернення ветеранів з зони бойових дій до цивільного життя. Збройний конфлікт, який триває з 2014 року і набув своєї активної фази в 2022 році, мав гібридний характер. Гібридна війна характеризується використанням нетрадиційних методів ведення конфлікту, які містять у собі елементи гібридності.

Науковець В. Пюведлі (Van Puyvelde) [15] зазначає, що гібридна війна – це використання противником звичайних/нетрадиційних, регулярних/нерегулярних, явних/таємних засобів та використання їх для подолання гібридних загроз. Соціальний

аспект гібридної війни характеризується збільшенням кількості ветеранів у суспільстві. Міністерство у справах ветеранів України надає аналітичну інформацію щодо кількості тих, хто захищав і захищає Україну. На 1 січня 2022 року учасників бойових дій налічується 493550; учасників війни – 176908. Тобто, усього 670458 ветеранів. З них, ветеранів чоловічої статі – 494777, жіночої статі – 175681 [1].

Збільшення кількості ветеранів призводить до появи проблем, які лежать у площині науки соціальної роботи і пов'язані з їх реінтеграцію в суспільство після повернення із зони бойових дій. Саме тому, дослідження проблеми реінтеграції ветеранів у площині науки соціальної роботи є актуальною на сьогодні. Розроблення напрямів соціальної роботи з ветеранами, які матимуть практичний аспект і сприятимуть їх успішній реінтеграції, є неможливим без концептуалізації основних понять, які розкривають зміст досліджуваної теми, в нашому випадку поняття «реінтеграція».

Упродовж останніх років в українському та зарубіжному науковому середовищі зростає інтерес до проблеми реінтеграції особистості в умовах збройного конфлікту в Україні.

З-поміж зарубіжних праць, у яких висвітлено різні аспекти реінтеграції особистості, важливе місце займають публікації таких дослідників, як: К. Елінський (С. Elnitsky), Д. Джонсон (D. Johnson), О. Росентек (O. Rosenheck), К. Блевінс (C. Blevins), Л. Буркхарт (Burkhardt L), Н. Хоган (Hogan N.).

В українському науковому дискурсі проблема реінтеграції висвітлена в працях Ю. Акименка, О. Блінова, Ю. Бриндікова, О. Белінської, О. Корогодіної, Н. Кривоконь, Т. Семігіної, Т. Сили.

Мета та завдання. Мета статті – теоретична концептуалізація підходів до поняття «реінтеграція» та виявлення особливостей реінтеграції ветеранів в умовах збройного конфлікту в Україні. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань: 1) узагальнити теоретичні підходи до вивчення поняття «реінтеграція», що є основою його концептуалізації; 2) виявити особливості реінтеграції ветеранів в умовах збройного конфлікту в Україні.

Методи дослідження. Під час написання статті застосовано комплекс теоретичних методів дослідження: *аналіз та узагальнення* вітчизняної та зарубіжної наукової літератури про визначення змістовного наповнення поняття «реінтеграція» з *елементами індукції* і

дедукції для характеристики стану розробленості дослідження та концептуалізації поняття «реінтеграція»; *аналіз і синтез* – для визначення вихідних положень статті.

Результати дослідження. Досліджуючи концептуалізацію поняття «реінтеграція», спостерігаємо тенденцію до зростання наукового інтересу вчених до проблеми реінтеграції ветеранів. Дана тема досить ґрунтовно висвітлена в працях американських науковців, оскільки проблема реінтеграції комбатантів в американське суспільство набула своєї актуальності багато років тому і залишається актуальною і на сьогодні. В українському науковому просторі поняття «реінтеграція» пов'язане з соціальною роботою з людьми з інвалідністю і з поверненням окупованих територій. Проте, з 2014 році актуальності набуває проблема адаптації ветеранів, а з 2019 року вже з'являються перші наукові праці, у яких проведені дослідження певних аспектів реінтеграції ветеранів [18].

Для концептуалізації поняття «реінтеграція» проаналізуємо вітчизняні та зарубіжні праці вчених, які досліджували дану проблему. Аналіз поняття «реінтеграція» як складова концепту «інтеграція» здійснюється нами на основі виділених критеріїв і характеристик:

- реінтеграція як процес відновлення особистого ресурсу ветерана;
- реінтеграція як система, яка включає в себе структурні компоненти, які визначають життєдіяльність ветерана і які спрямовані на створення умов для успішного процесу реінтеграції;
- реінтеграція як процес повернення ветерана із зони бойових дій до цивільного життя;
- реінтеграція як процес припинення військової служби.

Усебічний аналіз наукових праць з проблем реінтеграції дозволяє нам констатувати, що на сьогодні ґрунтовних праць з проблеми реінтеграції ветеранів в Україні недостатньо для концептуалізації даного поняття. Саме тому ми звернулися до аналізу наукових праць зарубіжних учених, що дозволяє розглянути дане поняття, враховуючи зарубіжний досвід.

У науковій праці «Military Service Member and Veteran Reintegration: A Conceptual Analysis» учені Ахерн Дж. (Ahern J.), Вортен М. (Worthen M.), Мастерс Дж. (Masters J.), Ліпман С. (Lippman S.), Озер І. (Ozer E.), Муус Р. (Moos R.) дослідники процес реінтеграції пов'язують з відновленням соціальних зв'язків [6]. Науковці зазначають, що вирішальними чинниками в процесі переходу від військового до цивільного життя є сім'я та побратими. Автори роблять акцент на виникненні конфліктної ситуації в процесі комунікації серед тих,

хто брав участь у збройному конфлікті і хто не брав. Основні проблеми, які пов'язані з реінтеграцією, учені розглядають через призму конфліктів, які виникають у процесі комунікації ветерана з його найближчим оточенням.

Поняття «реінтеграція» через призму особистого благополуччя стало предметом дослідження Ф. Марковітс (Markowitz F.), С. Кінтзле (Kintzle S.), К. Кастро (Castro C.), С. Ланкастер (Lancaster S.) [13]. Успішна реінтеграція, на їх переконання, пов'язана з повагою ветерана в громаді та власною повагою до себе. У науковій праці представлено дослідження, у якому встановлено кореляційні зв'язки між сприйняттям громадою ветерана та виникненням депресії. Отже, вагомим чинником, який впливає на реінтеграцію ветерана, з одного боку, є готовність громади до сприйняття ветерана і вплив громади на процес реінтеграції, а з іншого боку, готовність «академічної спільноти університетів співпрацювати з територіальними громадами, органами місцевого самоврядування, державними та недержавними громадськими організаціями на засадах партнерської взаємодії» [3]. Вчені В. Сметаняк та І. Вовчук [5] у науковій праці досліджують взаємозв'язок поняття «реінтеграція» та «реадаптація». Означення проблем реінтеграції тісно пов'язані з необхідністю врахування потреб та соціальних очікувань [4].

Досліджуючи процес реінтеграції ветеранів науковців Сміт Р. (Smith R.), Тру Г. (True G.) [17] у науковій праці «Warring identities: identity conflict and the mental distress of American veterans of the wars in Iraq and Afghanistan» пов'язують його з конфліктом ідентичності, психологічним дистресом та психологічним здоров'ям. Вони визначають, що наслідки участі в збройному конфлікті знаходять в подальшому своє відображення на військовій ідентичності ветеранів; неготовність та невідповідність громади, родини та друзів до повернення ветеранів. Отже, ми остаточно переконуємося, що вагомими чинниками, які визначають процес реінтеграції ветеранів, є найближче соціальне оточення ветеранів і готовність громади до прийняття ветеранів та створення їм умов для успішної реінтеграції.

Дослідження проблеми реінтеграції через призму ідентичності ветерана представлено також у науковій праці «You're just chopped off at the end": retired servicemen's identity work struggles in the military to civilian transition», авторами якої є Вільямс Р. (Williams R.), А. Колінсон (A. Collinson), Дж. Хокец (Hockey J.), А. Іванс (Evans A.) [19]. Науковці підкреслюють роль громади в процесі реінтеграції, акцентуючи увагу на неготовності

більшості громад до повернення ветеранів і відсутності будь-якої підтримки зі сторони громади ветеранів.

Визначення процесу реінтеграції з використанням гендерного аспекту висвітлено в праці «Being a female veteran: a grounded theory of coping with transitions» (Буркхарт Л. (Burkhardt L), Хоган Н. (Hogan N.) [7]. Учені визначають інструменти, які сприяють процесу реінтеграції жінок до умов цивільного життя, та надають класифікацію стресів, які виникають у процесі реінтеграції. Тобто, процес реінтеграції має свої особливості як у жінок, так і у чоловіків. Урахування гендерного аспекту при розробленні напрямів соціальної роботи з ветеранами є важливим. Адже наведене в цій праці дослідження переконує у важливості розроблення напрямів соціальної роботи з ветеранами з урахуванням гендерного аспекту. Гендерний аспект, який обумовлює реінтеграцію, також висвітлено науковцями Г. Маїко (Maiocco G.), М. Сміт (Smith M.) в науковій праці «The experience of women veterans coming back from war» [12]. Вони визначають коло проблем, які виникають у жінок-ветеранок у процесі реінтеграції. Це проблеми, які лежать у площині фізичного, духовного, культурного, соціального життя ветерана. Розгляд проблеми реінтеграції ветеранок здійснюється через призму емоційного стану, який виникає в них у процесі повернення до цивільного життя.

Дослідженням поняття «реінтеграція» через призму виконаних ролей займалися такі науковці, як Д. Джонсон (D. Johnson, 1994) [11] та О. Росентек (O. Rosenheck, 2000) [14], які реінтеграцію пов'язують з відривом від військової служби та поверненням до соціальних і професійних ролей, які вони виконували до участі в збройному конфлікті. У Департаменті в справах ветеранів США (U. S. Department of Veterans Affairs, 2010) [9] реінтеграцію розглядають як процес переходу ветерана до особистих та організаційних ролей після повернення з зони бойових дій. Реінтеграцію як «відновлення вікових, гендерних та соціальних відповідних ролей у сім'ї, громаді та на робочому місці» досліджувала С. Кюрі (S. Currie, 2011) [8].

У науковій праці «Reintegration of ex-combatants: Lessons from the u.s. experience in Afghanistan, 2019» реінтеграція розглядається через схвалення ветерана в громаді та через його стабільний заробіток. Учений Т. Рейстеттер (Reistetter, 2005) реінтеграцією розуміє як складову адаптації і як процес, який визначається культурними, особистісними чинниками [16].

Аналізуючи «Енциклопедію для фахівців соціальної сфери» (2012) [2], ми з'ясували, що поняття «реінтеграція» розглядається: як «процес повернення людини в суспільство в ролі активного та незалежного члена соціального життя, що передбачає компенсацію втрат соціальних зв'язків, досягнення нею відповідного рівня емоційного стану»; як «організація умов, які створюють можливості для подальшого повноцінного функціонування індивіда в соціумі; як об'єднання в ціле частин, а також процес, що веде до такого стану».

Отже, проаналізувавши та узагальнивши теоретичні підходи до змістовного наповнення поняття «реінтеграція», що визначає концептуалізацію даного поняття, ми дійшли висновку, що реінтеграцію науковці розглядають як: відновлення соціальних зв'язків; налагодження довірливих стосунків у родині та з друзями; як особисте благополуччя; готовність громади до повернення ветеранів; конфлікт ідентичності, психологічний дистрес; через призму виконання ролей соціальних, особистісних, професійних; працевлаштування.

Узагальнивши теоретичні підходи до поняття «реінтеграція», нами здійснено спробу виявити особливості реінтеграції ветеранів в умовах збройного конфлікту в Україні.

Процес реінтеграції ветеранів в Україні є складним та має свої особливості, які пов'язані з тим, що тип конфлікту в Україні є невизначеним. Вторгнення російських військ на територію України називають по різному: збройним конфліктом, гібридною війною, війною тощо. Невизначеність типу конфлікту ускладнює розуміння процесу реінтеграції ветеранів. Проте, ми вважаємо, що особливість соціальної реінтеграції полягає в тому, що розглядати дане поняття необхідно як систему, яка включає взаємопов'язані структурні компоненти, які і визначають процес реінтеграції ветеранів в українському суспільстві. Вирішальним, на наше переконання, є консолідація зусиль усіх компонентів (влади, бізнесу, громади та освіти), які існують у суспільстві і які визначають процес реінтеграції ветеранів. Особливістю соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни є те, що реінтеграція відбувається на трьох рівнях: особистісному; на рівні мікрогрупи; на рівні макрогрупи.

Важливою особливістю, яка обумовлює процес реінтеграції ветеранів в Україні, є психологічні процеси, що беруть участь у *декомпресії* (перші два тижні після повернення із зони бойових дій): процес повернення до суспільства (очікування сім'ї, друзів, рідних); модифікація соціальних ролей у сучасному суспільстві (лідер у збройному конфлікті, проте в сучасному соціумі вже втрачається дана якість, згуртованість побратимів у гібридній війні і

відсутність згуртованості в громаді); невизначеність і нерозуміння того, що буде там, у цивільному житті, за межами військової служби К. Елінський (С. Elnitsky, 2017) [10], М. Фішер (М. Fisher, 2017) [10], К. Блевінс (С. Blevins, 2017) [10].

Обговорення. Процес реінтеграції в науковій площині розглядається як позитивний процес, проте він супроводжується стресом та викликами, які стоять перед ветераном. Після повернення з гібридної війни у ветеранів виникають проблеми в таких сферах, як: особистісна, сімейна та професійна, що супроводжуються психологічною напругою та загостренням стресових умов, які пов'язані з поверненням у сучасний соціум. Саме тому концептуалізація поняття «реінтеграція» надає можливість на теоретичному рівні здійснити аналіз реінтеграції та проаналізувати множинність аспектів досліджуваного процесу, які стануть основою для розроблення напрямів та технологій соціальної роботи з даною категорією клієнтів. Отже, у зазначених дослідженнях відсутнє єдине розуміння реінтеграції, що призводить до дискусії в науковій площині в розумінні того, який зміст вкладається в це поняття.

Висновки. Узагальнивши теоретичні підходи концептуалізації поняття «реінтеграція», ми дійшли висновку, що науковці вкладають різний зміст у дане поняття, відповідно до того аспекту, який вони досліджують: через кризу ідентичності, через прояв конфліктної поведінки; через створення конфліктного середовища; через міжособистісні стосунки з родиною, друзями, побратимами; через процес входження в громаду. Нами здійснено спробу узагальнити дані поняття та визначити, що реінтеграція ветеранів гібридної війни – це процес, який допомагає заново сформувати у ветерана соціальні цінності, переконання та норми, що має свідомо здійснюватися в різних умовах і на різних рівнях і досягати основної мети – це навчити і переконати ветерана гібридної війни заново, урахувавши набутий ним раніше досвід адаптуватися до умов сучасного соціуму.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у розробленні інноваційних напрямів соціальної роботи з ветеранами гібридної війни на основі визначеної нами концептуалізації поняття «реінтеграція».

Список використаних джерел

1. Аналітична інформація за даними Міністерства у справах ветеранів України: Сайт Міністерства ветеранів. URL: https://data.mva.gov.ua/?fbclid=IwAR2cAOdewj3p4Pw9ZsLuuIeNKvGwNtGBNxmLO_9CpcCsQqX-7li37-Ybvmw (дата звернення: 14.09.2022).

2. Енциклопедії для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І.Д. Звереві. Київ. Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
3. Савельчук І.Б., Сейко Н.А., Андрійчук Н.М. Вплив соціального партнерства на інноваційний розвиток освітнього середовища університету: модель QUADRUPLE HELIX. Педагогічна освіта: теорія і практика. Powiązane artykuły. 2020. Випуск 29. С. 72-81.
4. Савельчук І.Б. Соціальні очікування молоді: від теоретичного осмислення до практичного застосування у військовий та післявоєнний період. *Social Work and Education*. 2022. Vol.9. No.1. P. 113-121. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.9>.
5. Сметаняк В., Вовчук І. Реадаптація учасників бойових дій тренінговими засобами. *SCIENTIFIC COLLECTION «INTER CONF»*. With the Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research» (December 7-8, 2021). Orléans, France. 2021. № 90. P. 210-221. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/16993> (дата звернення: 14.09.2022).
6. Ahern J., Worthen M., Masters J., Lippman S., Ozer E., Moos R. The challenges of Afghanistan and Iraq veterans' transition from military to civilian life and approaches to reconnection. *PLoS ONE*. 2015. 10 (7). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0128599> (дата звернення: 14.09.2022).
7. Burkhart L., Hogan N. Being a female veteran: a grounded theory of coping with transitions. *Soc Work Ment Health*. 2015. 13(2):108-127. URL: <https://doi.org/10.1080/15332985.2013.870102> (дата звернення: 14.09.2022).
8. Currie, S. A. Bringing the troops back home: modeling the post deployment reintegration experience. *Occup. Health Psychol*. 2011. P. 38-47
9. Department of Veterans Affairs. *VHA Handbook. Physical Medicine and Rehabilitation Individualized Rehabilitation and Community Reintegration Care Plan*. 2010. Washington, DC: Department of Veterans Affairs. URL: https://learn.vaclaimsinsider.com/join-elite-today/?gclid=Cj0KCQjw94WZBhDtARIsAKxWG-9OuPGORIT-jviFAtCJYB0j-tB6EyQAV5R_d0z4711-gplsuIQ6n4aAs0aEALw_wcB (дата звернення: 14.09.2022).
10. Elnitsky A., Fisher M., Blevins C. Military Service Member and Veteran Reintegration: A Conceptual Analysis, Unified Definition, and Key Domains. *Psychol*. 2017. № 8. 369 p. doi: [10.3389/fpsyg.2017.00369](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00369)
11. Johnson, D. R., Feldman, S. C., Southwick, S. M., and Charney, D. S. The concept of the second generation program in the treatment of post-traumatic stress disorder among Vietnam veterans. *Trauma. Stress*. 1994. №7. P. 217-235. doi: [10.1002/jts.2490070205](https://doi.org/10.1002/jts.2490070205) (дата звернення: 14.09.2022)
12. Maiocco G., Smith M. The experience of women veterans coming back from war. *Arch Psychiatr Nurs*. 2016. 30(3):393-399. URL: <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2016.01.008> (дата звернення: 14.09.2022).
13. Markowitz F., Kintzle S., Castro C., Lancaster S. Effects of perceived public regard on the well-being of military veterans. *Society and Mental Health*. 2020. P. 291-304. URL: <https://doi.org/10.1177/2156869319894372> (дата звернення: 14.09.2022).
14. Ortega A., Rosenheck R. Posttraumatic stress disorder among Hispanic Vietnam veterans. *Psychiatry*. 2000. 157(4):615-9. URL: <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.157.4.615> (дата звернення: 14.09.2022).
15. Puyvelde Van. D. Hybrid war – does it even exist?. In: *NATO Review magazine*, 2015. URL: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2015/05/07/hybrid-war-does-it-even-exist/index.html> (дата звернення: 14.09.2022).
16. Reistetter T. A. Appraising evidence on community integration following brain injury: a systematic review. *Occupational therapy international*. 2005. P. 196-217.
17. Smith R., True G. Warring identities: identity conflict and the mental distress of American veterans of the wars in Iraq and Afghanistan. *Soc Ment Health*. 2014. 4(2):147-161. URL: <https://doi.org/10.1177/2156869313512212>. (дата звернення: 14.09.2022)
18. Semigina T., Kachmaryk A., Karagodina O. Analysing Social Needs of the Ukrainian Ex-Combatants: Looking on The Lived Experience. *Traektorîâ Nauki - Path of Science*. 2021. Vol. 7. No 6. P.

3001-3011

19. Williams R., Allen-Collinson J., Hockey J., Evans A. You're just chopped off at the end: retired servicemen's identity work struggles in the military to civilian transition. *Sociol Res Online*. 2018. 23(4):812-829. URL: <https://doi.org/10.1177/1360780418787209> (дата звернення: 14.09.2022).

References

1. *Analitichna informatsiia za danymy Ministerstva u spravakh veteraniv Ukrainy: Sait Ministerstva veteraniv* [Analytical information according to the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine]. Retrieved from https://data.mva.gov.ua/?fbclid=IwAR2cAOdewj3p4Pw9ZsLuuIeNKvGwNtGBNxmLO_9CpcCsQqX-7li37-Ybvmw
2. *Entsyklopedii dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery* [Encyclopedias for specialists in the social sphere]. (2012) Kyiv. Simferopol: Universum.
3. Savelchuk, I. B., Seiko, N.A., & Andriichuk, N.M. (2020). *Vplyv sotsialnoho partnerstva na innovatsiyni rozvytok osvitnoho seredovyscha universytetu: model QUADRUPLE HELIX* [The impact of social partnership on the innovative development of the educational environment of the university: The QUADRUPLE model HELIX]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Powiazane artykuly*, 29, 72-81.
4. Savelchuk, I. (2022). *Sotsialni ochikuvannia molodi: vid teoretychnoho osmyslennia do praktychnoho zastosuvannia u voiennyi ta pisliavoiennyi period* [Social expectations of youth: From theoretical understanding to practical application in the war and post-war period]. *Social Work and Education*, 9(1), 113-121. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.9>
5. Smetaniak, V., & Vovchuk, I. (2021). *Readaptatsiia uchasnykiv boiovykh dii treninhovymy zasobamy* [Readaptation of combatants with training means]. *SCIENTIFIC COLLECTION «INTER CONF»: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research»: Vol. 90* (Orléans, France, December 7-8, 2021) (pp. 210-221). Retrieved from <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/16993>
6. Ahern, J., Worthen, M., Masters, J., Lippman, S., Ozer, E., & Moos, R. (2015). The challenges of Afghanistan and Iraq veterans' transition from military to civilian life and approaches to reconnection. *PLoS ONE*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0128599>
7. Burkhart, L., & Hogan, N. (2015). Being a female veteran: a grounded theory of coping with transitions. *Social Work in Mental Health*, 13(2), 108-127. <https://doi.org/10.1080%2F15332985.2013.870102>
8. Currie, S. A. (2011). Bringing the troops back home: Modeling the post deployment reintegration experience. *Journal of Occupational Health Psychology*, 16(1), 38-47.
9. Department of Veterans Affairs, (2010). *VHA Handbook. Physical Medicine and Rehabilitation Individualized Rehabilitation and Community Reintegration Care Plan*. Washington, DC: Department of Veterans Affairs. Retrieved from https://learn.vaclaimsinsider.com/join-elite-today/?gclid=Cj0KCOjw94WZBhDtARIsAKxWG-9OuPGORIT-jviFAtCJYB0j_-tB6EyQAV5R_d0z4711-gplsUIQ6n4aAs0aEALw_wcB.
10. Elnitsky, A., Fisher, M., & Blevins, S. (2017). *Military Service Member and Veteran Reintegration: A Conceptual analysis, unified definition, and key domains*. *Frontiers in Psychology*, 8, 369. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00369>
11. Johnson, D. R., Feldman, S. C., Southwick, S. M., & Charney, D. S. (1994). *The concept of the second generation program in the treatment of post-traumatic stress disorder among Vietnam veterans*. *Journal of Traumatic Stress*, 7, 217-235. <https://doi.org/10.1002/jts.2490070205>
12. Maiocco, G., & Smith, M. (2016). The experience of women veterans coming back from war. *Archives of Psychiatric Nursing*. (3), 393-299. <https://doi.org/10.1016/j.apnu.2016.01.008>.
13. Markowitz, F., Kintzle, S., Castro, C., & Lancaster, S. (2020). Effects of perceived public regard on the well-being of military veterans. *Society and Mental Health*, 10(3), 291-304. <https://doi.org/10.1177/2156869319894372>.
14. Ortega A., Rosenheck R. (2000). Posttraumatic stress disorder among Hispanic Vietnam veterans. *American Psychiatric Association*, 157(4), 615-619. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.157.4.615>

15. Puyvelde, Van D. (2015). Hybrid war – does it even exist? *NATO Review magazine*. Retrieved from <https://www.nato.int/docu/review/articles/2015/05/07/hybrid-war-does-it-even-exist/index.html>
16. Reistetter, T. A. (2017). Appraising evidence on community integration following brain injury: A systematic review. *Occupational Therapy International*, 12(4), 196-217.
17. Smith, R., & True, G. (2014). Warring identities: Identity conflict and the mental distress of American veterans of the wars in Iraq and Afghanistan. *Society and Mental Health*, 4(2), 147–161. <https://doi.org/10.1177/2156869313512212>
18. Semigina, T., Kachmaryk, A., & Karagodina, O. (2021). Analysing social needs of the Ukrainian Ex-Combatants: Looking on the lived experience. *Path of Science*, 7(6), 3001-3011.
19. Williams, R., Allen-Collinson, J., Hockey, J., & Evans, A. (2018). You're just chopped off at the end: Retired servicemen's identity work struggles in the military to civilian transition. *Sociological Research Online*, 23(4), 812–829. <https://doi.org/10.1177/1360780418787209>

Tetiana Kolenichenko,
PhD in Pedagogy, Associate Professor
Chernihiv Polytechnic National University,
Chernihiv

CONCEPTUALIZATION OF “REINTEGRATION” CONCEPT IN CONDITIONS OF MILITARY CONFLICT IN UKRAINE

Abstract. *The article analyzes the scientific research of scientists who studied the problem of reintegration of veterans, and it has been found that there is a discussion in the scientific literature about the content of the term "reintegration". It has been emphasized that the increase in the number of veterans leads to the emergence of problems that lie in the field of social work as a science and are related to the reintegration of veterans into society after returning from the combat zone. It has been proven that scientists consider the main problems related to reintegration through the prism of conflicts that arise in the process of communication of a veteran with his immediate environment; that important factors that determine the process of reintegration of veterans are the immediate social environment of veterans and the readiness of the community to accept veterans, creating conditions for their successful reintegration; the important role of the community in the process of reintegration of veterans and focused attention on the unpreparedness of most communities for the return of veterans and the lack of any support for veterans from the community.*

The goal of the article is to conceptualize approaches to the concept of “reintegration” and identify the features of reintegration of veterans in the conditions of the military conflict in Ukraine. Achieving the set goal is possible through the use of theoretical research methods: analysis and generalization of domestic and foreign scientific literature on the definition of the concept of “reintegration” with elements of induction and deduction to characterize the state of research development and conceptualization of the concept of “reintegration”; analysis and synthesis in order to determine the initial provisions of the article. The generalization of the views of scientists regarding the content of the concept of “reintegration” gave us grounds for identifying the features of the reintegration of veterans in the conditions of the military conflict in Ukraine.

Key words: *reintegration, conceptualization, concepts, scientific approaches, military conflict, hybrid war.*

Стаття надійшла до редакції 05.08.2022
Стаття прийнята до публікації 29.09.2022